

Obrazac za socijalni i ekološki pregled (Obrazac 2021 SESP)

Informacije o projektu

Informacije o projektu	
1. Naziv projekta	“Povećavanje klimatski otpornog upravljanja rizicima od poplava u Bosni i Hercegovini“
2. Broj projekta (tj. Atlas ID projekta, PIMS+)	PIMS 6360
3. Lokacija (globalno/regija/država)	Bosna i Hercegovina
4. Faza projekta (priprema ili implementacija)	Prijedlog
5. Datum	Juli/srpanj 2023.

Dio A. Integriranje principa programiranja za jačanje društvene i ekološke održivosti

PITANJE 1. Na koji način projekat integrira opće principe programiranja u cilju jačanja društvene i ekološke održivosti?

Ukratko opišite u nastavku na koji način projekat uključuje pristup koji se zasniva na ljudskim pravima

Ovaj projekat nadograđuje postojeći projekat koji UNDP implementira u Bosni i Hercegovini, „Transfer tehnologije za klimatski otporno upravljanje poplavama u slivu rijeke Vrbas“. Projekat se bavi sve većom ranjivošću zajednica i njihove egzistencije na pojačane hidrometeorološke katastrofe vezane za poplave izazvane klimatskim promjenama i u potpunosti omogućava poboljšanje životne sredine kao „ključnog preduvjeta za razvoj i uživanje ljudskih prava.“¹⁾ Budući da su problemi klimatskih promjena globalno prepoznati kao glavna prijetnja ljudskim pravima, projekat koji se bavi klimatskim promjenama pruža niz direktnih i indirektnih implikacija za efektivno uživanje ljudskih prava.

Generalno, projekat će pružiti tehničku pomoć kako bi se osiguralo da se upravljanje rizicima od poplava poduzima na integriran način koji osigurava živote, egzistenciju i imovinu najugroženijih ljudi u BiH i smanjuje njihovu podložnost riziku od poplava uzrokovanim klimatskim promjenama za suočavanje s kojima imaju na raspolaganju ograničene mehanizme. To uključuje povećano generiranje i korištenje klimatskih podataka za smanjenje ranjivosti na katastrofe povezane s poplavama, uzimajući u obzir informacije o opasnosti od poplava, riziku i o ranjivosti za strateško upravljanje i donošenje razumnih odluka za upravljanje poplavama uzrokovanim klimatskim promjenama, protokole za prognoziranje poplava i sistem ranog upozoravanja (FFEWS) i definiranje jasne komunikacije sa osiguranim pristupom informacijama ranjivim zajednicama. Kroz uspostavljanje potpuno funkcionalnog nacionalnog FFEWS-a, projekat će doprijeti do cjelokupnog stanovništva BiH kako bi se smanjila ranjivost na prirodne katastrofe izazvane klimatskim promjenama, čime će se osigurati da udaljene, socijalno i ekonomski ugrožene zajednice dobiju jednak pristup upozorenjima i sigurnosnim informacijama, a kroz obuku o odgovoru na poplave u zajednici, omogućit će svim zajednicama da preduzmu proaktivne korake prije i za vrijeme poplava kako bi osigurale zaštitu svoje imovine, čime će se povećati njihov kapacitet za suočavanje sa ekstremnim uticajima događaja izazvanih klimatskim promjenama.

Određena ljudska prava koja će se ostvarivati tokom implementacije projekta, posebno pristup informacijama i učešće u donošenju odluka, prepoznata su kao bitna za dobro donošenje odluka o životnoj sredini²⁾. Uzimajući u obzir sve navedeno, može se zaključiti da će projekat omogućiti okruženje koje podržava ljudska prava. Unapređenjem postojećeg zakonodavnog i regulatornog FRM okvira kako bi se upravljanje rizikom od poplava uzrokovano klimatskim promjenama uključilo u sektorsko planiranje poljoprivrede, hidroenergije, ključne infrastrukture i prostornog planiranja, projekt će direktno zaštititi i spasiti živote, povećati sigurnost proizvodnje hrane i lokalni razvoj i korištenje zemljišta na osnovu informacija o riziku od poplava.

Pristup koji se primjenjuje u okviru projekta će podržati planiranje i kontrolu razvoja poplavnog područja kako bi se postigla klimatska otpornost cijelog sliva na sve veće rizike od poplava i rezultat će promjenom paradigme od nekontroliranog razvoja poplavnog područja do kontroliranog korištenja poplavnog područja zasnovanog na informacijama o klimatskim rizicima.

Također, projekat ima za cilj da integriira rješenja za prilagođavanje zasnovano na ekosistemima (EbA) u politike i propise i promovira koncepte „stvaranja prostora za vodu“ i/ili „života sa poplavama“, što uključuje direktne informacije i koristi od prirodnih rješenja u mjerama za zaštitu od poplava za ljude i egzistenciju unutar glavnih riječnih slivova i povećava prirodni kapital kroz zaštitu životne sredine.

Kroz razvoj okvira za finansiranje klimatskih rizika koji predviđa uključivanje privatnog sektora i razvoj mehanizama prijenosa rizika, projekat će osigurati dugoročnu održivost upravljanja rizikom od poplava u BiH. Razvojem i implementacijom nacionalnog plana osiguranja od poplava i drugih mehanizama za prijenos rizika, projekat će osigurati finansijsku otpornost stanovništva i povećati kapacitet za brži oporavak od poplavnih katastrofa.

Mjerama zaštite od poplava izazvanih klimatskim promjenama, uključujući strukturalne mjere, projekat će povećati otpornost najugroženijih grupa, što znači značajan dio stanovništva BiH s obzirom na činjenicu da poplave, u uslovima klimatskih promjena, pogađaju 924.453 ljudi u glavnim riječnim slivovima u Bosni i Hercegovini, čime se smanjuju rizici od poplava, bujičnih vodotokova i klizišta uključujući gubitak života i imovine; osigurava lokalna egzistencija i promovira rast i diverzifikacija lokalne ekonomije.

1), 2) UNEP

U nastavku ukratko opišite na koji način projekat može unaprijediti rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena

Proteklih godina u BiH su uloženi značajni naponi na implementaciji principa rodne ravnopravnosti. Institucionalni mehanizmi gender mainstreaminga uspostavljeni su u sistemu zakonodavne i izvršne vlasti, na svim nivoima, kao dio sveukupnog nastojanja da se poboljša status rodne ravnopravnosti (muškarci/dječaci i žene/djevojčice) u Bosni i Hercegovini. Ovaj zakonodavni i politički okvir omogućio je važne zakonske korake u promoviranju rodne ravnopravnosti, ali uglavnom u oblasti smanjenja nasilja u porodici i svakog drugog rodno zasnovanog nasilja, uključujući prevenciju i eliminaciju seksualne eksploatacije, zlostavljanja i uznemiravanja (SEAH).

I pored ovih pomaka u zakonodavnom okviru, nisu usvojeni programi koji bi uključivali mjere za postizanje rodne ravnopravnosti u svim oblastima i na svim nivoima vlasti i neadekvatna je primjena člana 18. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH. I dalje postoji nedostatak podataka razvrstanih po spolu na osnovu kojih bi se mogle donositi važne sektorske odluke, nedostatak finansijskih sredstava, a time i ograničena rodno osviještena politika u svim aspektima sektorskog planiranja.

Rod utječe na sve aspekte ranjivosti u društvima i postoji potreba za mjerenjem razlike u rodnoj ranjivosti kako bi se razumjelo ko će biti izložen najvećem riziku u slučaju katastrofe i procijenili različiti utjecaji među različitim grupama.

Projekat uključuje nacionalne rodno osjetljive socioekonomske metode istraživanja i prikupljanja podataka (na osnovu metoda razvijenih za projekat Vrbas) na kojima se zasniva modeliranje i mapiranje opasnosti od poplava, rizika i ranjivosti. Projekt će stoga poboljšati modeliranje i mapiranje opasnosti od poplava, rizika i ranjivosti za strateško upravljanje i donošenje dobrih odluka za upravljanje poplavama izazvanim klimatskim promjenama osiguravajući da mape ranjivosti za riječne slivove budu rodno osjetljive.

Također, razvoj integriranog centraliziranog sistema za prognoziranje poplava i ranog upozoravanja na nivou zajednice (FFEWS) bi uključivao izradu i implementaciju sistema diseminacije i komunikacije upozorenja „posljednja milja“ i implementaciju programa obuke i izgradnje kapaciteta za FFEWS. Projekat će aktivno podržati učestvovanje žena u svim fazama njegovog razvoja kako bi se osigurao jednak pristup informacijama i razumijevanje upozorenja o poplavama koje generira sistem.

Projekat ima za cilj primjenu EbA pristupa smanjenju rizika od poplava, kao i strukturalne intervencije. Za odabir projekata će se primjenjivati kriteriji rodne ravnopravnosti, a svaki od projekata koji se podnose za finansiranje bi trebao opisati svoj uticaj na žene i na muškarce. Projekat će osigurati da žene budu osnažene kako bi imale koristi od strukturalnih intervencija koje će ublažiti poplave i da budu uključene u konsultacije tokom projektovanja kako bi se osiguralo da strukture neće negativno uticati na rodnu ravnopravnost. Što se tiče EBA pristupa, projekat će implementirati agrošumarstvo koje će omogućiti i osnažiti žene da diverzificiraju poljoprivredne aktivnosti, čime će se izgraditi otpornost žena da se suoče s uticajima klimatskih promjena.

Uz višegodišnji općinski investicijski plan otpornosti na klimatske promjene, projekt će formulirati i implementirati rodno osjetljivi plan pripravnosti zajednice u odabranim općinama (10-12) u slivu Vrbasa, Une i Sane i Bosne. Plan pripravnosti će se zasnivati na procjeni potreba oba spola i sastojat će se od rodno osjetljivih radnji uključujući pristup znanju (obuke), informacijama i resursima koji će povećati sposobnost oba spola za pravovremene i efikasne radnje kako bi se izbjegao gubitak života i smanjila šteta od poplava kada nastanu.

Razvoj mehanizama finansiranja i prijenosa rizika će se zasnivati se na detaljnoj procjeni socioekonomskog rizika, šteta i gubitaka, uključujući ankete o „spremnosti da se plati“ kao dio izrade prijedloga, za brojne sektore i različite tipove korisnika što uključuje rodni aspekt. Rodna analiza, kroz angažman i konsultacije aktera, podrazumijeva da će dizajn i implementacija projekta uključiti rodna pitanja kroz direktan angažman aktera, procese praćenja i evaluacije, definirane rodno osjetljive aktivnosti i budžet i kvantitativne i kvalitativne rodne ishode. Kroz Akcijski plan za rodnu ravnopravnost projekat će osigurati učestvovanje žena u izgradnji kapaciteta i podizanju svijesti kroz poseban fokus na rodno specifične aktivnosti. Tokom trajanja projekta, akteri i korisnici projekta će biti kontinuirano obavještavani o nultoj toleranciji na SEAH i ohrabrivani da prijave moguće radnje SEAH nadležnim nacionalnim organima radi krivičnog gonjenja.

U nastavku ukratko opišite na koji način projekat integrira održivost i otpornost

S obzirom na to da je cilj projekta bavljenje sve većom ranjivošću BiH zajednica i njihove egzistencije na pojačane hidrometeorološke katastrofe vezane za poplave izazvane klimatskim promjenama, značajno je povezan sa održivošću životne sredine. U poređenju sa postojećom praksom upravljanja rizicima od poplava (provođenje čvrstih strukturalnih mjera, sa vrlo niskim nivoom razvoja i prostornog planiranja zasnovanog na riziku od poplava, nepouzdanim prognozama i upozorenjima, niskim stepenom pripremljenosti i upravljanjem rizikom od poplava bez uvažavanja klimatskih promjena itd.), alternativni put smanjuje rizik uvođenjem integriranog pristupa, koji će ugraditi nove vještine, metode i tehnologije za procjenu opasnosti od poplava, rizika i ranjivosti jačanjem sistema znanja i institucionalnih kapaciteta za praćenje procesa razvoja rizika od poplava, bolje razumijevanje rizika, i razvijanje niza strategija za smanjenje i upravljanje rizikom. Implementacijom ovog integriranog pristupa smanjit će se rizici i prijetnje po životnu sredinu općenito. To se posebno odnosi na uvođenje EbA pristupa i promoviranje pojmova „prostor za rijeku“ i „život s poplavama“. Na osnovu dobro uspostavljene prakse, odgovarajuća rješenja će se prilagoditi i primijeniti na kontekst BiH.

Implementirat će se i proširiti nove metode smanjenja rizika od poplava i prilagođavanja klimatskim promjenama zasnovane na ekosistemu. Ovi pristupi i/ili intervencije podstiču prirodne funkcije poplavnih ravnica koje mogu dobiti dodatne koristi. Nestrukturalne mjere zasnovane na ekosistemu uključuju: ponovno povezivanje poplavne ravnice, selektivno podizanje korita/kreiranje iskopa, ispiranje (plavljenje) tla, stvaranje močvara, dvostepeni kanali, ponovno meandriranje ispravljenih rijeka, aktivnosti upravljanja zemljištem i tlom za zadržavanje/odlaganje površinskih tokova, brane od drvenog otpada na potocima i pritokama, poplavne šume, ponovno pošumljavanje, agrošumarstvo, stvaranje ili ponovno uspostavljanje mreže jaraka kako bi se podstaknula infiltracija (nasipi, jarci za presretanje, itd.), upravljanje rastom vegetacije u kanalu za maksimiziranje hrapavosti kanala. Zajedničke koristi za životnu sredinu uglavnom se odnose na EbA strategije kao što su agrošumarstvo koje će osigurati funkcije zadržavanja vode; regulacija hidroloških tokova (otjecanje iz tamponskog sloja, infiltracija tla, prihranjivanje podzemnih voda, održavanje osnovnih tokova); ublažavanje prirodnih opasnosti (npr. sprječavanje poplava, smanjenje vršnog protoka, erozija tla i kontrola klizišta); povećana stabilizacija korita vodotokova što rezultira smanjenom erozijom, očuvanjem staništa i pošumljavanjem.

Implementacijom integrisanog pristupa i metoda upravljanja rizikom od poplava očekuje se značajno smanjenje gubitaka u poljoprivredi (cca. 30%). Također će se smanjiti zagađenje tla nakon poplava, kao i opterećenje sedimentom i ostacima koje bujične poplave nose na poljoprivredno zemljište koje rezultiraju značajnim gubicima i napuštanjem produktivnog zemljišta.

S obzirom na to da skoro milion ljudi živi u područjima podložnim poplavama koja će implementacijom projekta povećati otpornost na poplave izazvane klimatskim promjenama, kvalitet života općenito će se poboljšati. Sve u svemu, očekuje se da će projekat imati veoma pozitivan uticaj na životnu sredinu.

U nastavku kratko opišite na koji način projekat jača odgovornost prema akterima

Zbog nepostojanja okvira na državnom nivou i ustavnog karaktera BiH i njenih entiteta, trenutno stanje je složeno i heterogeno, a nadležnost za upravljanje vodama je na entitetima (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS i Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva). Pravni okvir nije jedinstven u cijeloj zemlji i postoje određene neusklađenosti u zakonodavstvu između entiteta (FBiH i RS), pa čak i među kantonima unutar FBiH. Dva entiteta i Brčko Distrikt imaju relevantnu političku, administrativnu i pravnu nadležnost na svojim teritorijama, ali nivo koordinacije i saradnje među njima nije toliko jak koliko bi trebao biti. Generalno, postoji nedostatak međusektorskih politika, strategija i planova i to je ključna prepreka za efikasno upravljanje rizikom od poplava. Nadalje, samo nekoliko ovih sektorskih planova trenutno u svojim formulacijama uzima u obzir klimatske promjene. Dakle, zakonodavni okvir ne omogućava efikasno upravljanje rizikom od poplava.

Projekt će identificirati ključne aktere iz privatnog sektora koji su izloženi opasnosti od poplava sa interesom za smanjenje rizika od poplava, oni će uključivati ključne pružatelje/menadžere infrastrukture, kao što su komunalna preduzeća, sektor komunikacija, telekomunikacija, transportni sektor (aviokompanije/zračni saobraćaj, cestovni i željeznički operateri), energetika (hidroenergija i drugi izvori energije) i privatna preduzeća kao što su hotelske grupe, privredna komora ili poslovna zajednica, osiguravajuća i mikrofinansijska društva. Projekat će poduzeti aktivnosti na podizanju svijesti o riziku od poplava, pristupima upravljanja rizikom od poplava kako bi se u potpunosti uključio i privatni i javni sektor.

Procijenit će se nedostaci institucionalnih kapaciteta i potrebe za obukom, a revidirani plan izgradnje institucionalnih kapaciteta će biti razvijen u okviru GCF projekta kako bi se riješili nedostaci u ljudskim, tehničkim i finansijskim FRM kapacitetima. SOP-ovi, komunikacijski protokoli i kodeksi ponašanja će se razviti za svaku od institucija odgovornih za FFEWS na osnovu uticaja. Osim toga, uloge regionalnih i lokalnih vlasti će biti pojašnjene i detaljno razrađene. Komunikacioni protokoli „poslednje milje“ će biti razvijeni i implementirani u okviru FFEWS-a. Uspostavit će se procedure operativnog održavanja hidrometrijske mreže.

GCF projekat će implementirati inovacije zasnovane na ICT-u u komunikaciji prognoza i savjeta; poboljšati upotrebu historijskih podataka i derivacija; poboljšati srednjoročne i kratkoročne vremenske prognoze i dugoročne prognoze za poljoprivredu (sezonska, dekadna itd.) i razviti partnerstvo s privatnim sektorom uključujući internet provajdere ili mobilne kompanije koje su spremne dizajnirati prilagođene usluge isporuke informacija u saradnji s agrobiznisima, grupama poljoprivrednika i drugim klijentima da pruže pravovremene prognoze i preporuke poljoprivrednicima.

Kako bi se omogućio pristup i razmjena informacija o klimatskim rizicima, bit će razvijen centralizirani informacioni sistem i platforma za razmjenu znanja. Informacioni sistem opasnosti od poplava koji će se razviti u okviru GCF projekta sastojat će se od integrirane e-biblioteke, baza podataka, informacionih sistema i portala znanja (web portal znanja za povećanje svijesti), pružati interaktivne karte opasnosti, uz integraciju sa društvenim medijima i mogućim mobilnim aplikacijama za povećanje angažmana zajednice i omogućavanje dvosmjernog protoka informacija.

Platforma za upravljanje rizicima od poplava će biti mehanizam na nivou cijele zemlje za međuentitetsku, multisektorsku i interdisciplinarnu koordinaciju i smjernice za politiku upravljanja rizicima od poplava i smanjenja rizika uz učešće javnog, privatnog i civilnog društva, uključujući sve zainteresirane subjekte u BiH. Platforma za razmjenu podataka će koordinirati sve angažmane aktera na entitetskom i lokalnom nivou i nastojati da uključi cijelo društvo u FRM. Također bi imala uspostavljene mehanizme za efikasan dijalog sa lokalnim platformama kako bi uticala, podsticala i koordinirala lokalno djelovanje. Paralelno, Platforma za cijelu zemlju će nastojati da razumije lokalne prioritete i probleme.

Dio B. Identificiranje i upravljanje socijalnim i ekološkim rizicima

PITANJE 2: Koji su potencijalni socijalni i ekološki rizici? <i>Napomena: Popunite SESP Prilog 1 prije nego što odgovorite na Pitanje 2.</i>	PITANJE 3: Koliki je nivo značaja potencijalnih socijalnih i ekoloških rizika? <i>Napomena: Odgovorite na pitanja br. 4 i 5 u nastavku prije nego što pređete na pitanje 5</i>			PITANJE 6: Opišite mjere procjene i upravljanja za svaki rizik ocijenjen kao umjeren, značajan ili visok
Opis rizika <i>(raščlanjeno prema događaju, uzroku, utjecaju)</i>	Utjecaj i vjerovatnoća (1-5)	Značaj <i>(nizak, umjeren, značajan, visok)</i>	Komentari (nije obavezno)	Opis mjera procjena i upravljanja za rizike ocijenjene kao umjerene, značajne ili visoke
<p>Rizik 1.</p> <p>Nedostatak kapaciteta nosilaca dužnosti da ispune svoje obaveze u okviru projekta, što bi moglo dovesti do ekoloških ili socijalnih rizika kao što su problemi zaštite na radu, kvar infrastrukture, slabo usvajanje ili razumijevanje od strane korisnika, te pritužbe zbog lošeg dizajna, isporuke, rada ili održavanja infrastrukture i/ili slab angažman sa zajednicama.</p>	<p>V = 3</p> <p>U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Trenutno postoji nedostatak tehničkih i finansijskih kapaciteta u BiH za dizajniranje, rad i održavanje infrastrukture za zaštitu od poplava otporne na klimatske promjene, trenutno nedostaje uključenost privatnog i proizvodnog sektora u upravljanju rizikom od poplava koje je osjetljivo na klimatske promjene, fluktuacija osoblja može biti velika, a zajednice nemaju dovoljno razumijevanja rizika.</p> <p>Slaba uključenost zajednice može povećati rizik od krađe ili vandalizma opreme, smanjeno razumijevanje ili povjerenje u FFEW itd.</p> <p>BiH ima zakone koji se odnose na SEAH, ali oni nisu usklađeni među entitetima niti se dobro provode.</p>	<p>Koristeći prethodne procjene kapaciteta i konsultacije sa agencijama, projekat je identifikovao nedostatke i slabosti. Izgradnja kapaciteta uključena je u niz predloženih aktivnosti.</p> <p>Tokom projekta će se preduzeti dalje rodno osjetljive procjene potreba za jačanjem kapaciteta radi identifikacije svih specifične potrebe vlade, institucija i zajednica kako bi se pomoglo u razvoju i implementaciji programa obuke i materijala za obuku.</p> <p>Pripremljen je Plan angažovanja zainteresovanih strana. SEP će se implementirati, redovno revidirati i ažurirati prema potrebi.</p> <p>Pripremljena je Rodna analiza i akcioni plan.</p> <p>Pripremljen je i ESMP .</p> <p>Pripremljen je SEAH akcioni plan.</p>
<p>Rizik 2.</p> <p>U BiH postoje značajne rodne nejednakosti, podstaknute tradicionalnim rodnim ulogama, stoga bi</p>	<p>V = 3</p> <p>U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Indeks rodnog razvoja (GDI) za BiH = 0,924 (Grupa 4)¹</p>	<p>Tokom izrade FP-a pripremljena je Rodna procjena i Rodni akcioni plan.</p> <p>Rodna pitanja su uključena u ESAR /ESMP</p>

¹ UN Women (2021) Profil rodne ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini. Sarajevo, Bosna i Hercegovina.

<p>projekat potencijalno mogao reproducirati diskriminaciju žena na osnovu spola, posebno u pogledu učešća u dizajnu i implementaciji.</p> <p>Projekat takođe uključuje redovne interakcije sa akterima projekta (npr. informacije/sesije obuke), što bi moglo stvoriti prilike za SEAH.</p>				<p>Tokom implementacije će biti potrebno preduzeti detaljnije konsultacije sa zainteresovanim stranama kako bi se procijenile komponente u odnosu na spol, starost i druga važna pitanja. Rodnu analizu i akcioni plan treba ažurirati prema potrebi na osnovu konsultacija sa zainteresovanim stranama tokom implementacije.</p> <p>Pripremljen je SEAH akcioni plan.</p> <p>Mehanizam rješavanja žalbi će postati operativan.</p>
<p>Rizik 3. S obzirom na nivo rodno uvjetovanog nasilja koje već postoji u BiH, postoji rizik da bilo kakve promjene u ravnoteži moći koje bi projekt mogao izazvati mogu pogoršati rodno uvjetovano nasilje, uključujući seksualno iskorištavanje, zlostavljanje i uznemiravanje (SEAH).</p>	<p>V = 2 U = 4</p>	<p>Umjeren</p>	<p>U Bosni i Hercegovini (BiH) rodno uvjetovano nasilje je široko rasprostranjeno i premalo se prijavljuje. - OSCE (2019)² Istraživanje u BiH pokazalo je da je 48% žena doživjelo neki oblik zlostavljanja.</p> <p>LGBTI zajednica u BiH najvećim je dijelom odsutna iz javne sfere zbog sveprisutnih neprijateljskih stavova među većinom stanovništva, straha za fizičku sigurnost i diskriminacije od strane porodice, prijatelja i kolega..</p>	<p>Rodna pitanja su uključena u ESAR/ESMP</p> <p>Tokom izrade FP-a pripremljena je Rodna procjena i Rodni akcioni plan.</p> <p>Potrebna je implementacija GAP-a.</p> <p>Projekat će se pridržavati politika UNDP-a za zaštitu od uznemiravanja, seksualnog uznemiravanja, diskriminacije i zloupotrebe ovlasti, kao i posebnih mjera zaštite od seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja.</p> <p>Pripremljen je SEAH akcioni plan.</p> <p>UNDP će zahtijevati od izvođača, dobavljača i partnera da se pridržavaju nulte tolerancije prema SEAH ponašanju i obavežu se na poduzimanje odgovarajućih radnji ako se suoče s SEAH optužbama, u nedostatku kojih se ugovorni aranžmani mogu raskinuti.</p> <p>Rodna pitanja se trebaju razmotriti u SESA (vidi sljedeći rizik).</p>
<p>Rizik 4.</p> <p>Projekat će podržati planiranje i reformu politike kako bi se podstaknuo pristup „života s poplavama“. Takve reforme mogu promijeniti uslove korištenja zemljišta ili razvoja, što bi moglo imati ekonomske posljedice.</p>	<p>V = 4 U = 3</p>	<p>Umjeren</p>		<p>Preduzeti ciljanu SESA kako bi se utvrdili potencijalni uticaji planiranja i reformi politike.</p> <p>Implementirati SEP kako bi se uključila zajednica i osiguralo razumijevanje potrebe za poboljšanom upotrebom i koristi za širu zajednicu..</p> <p>GRM se treba operacionalizirati za rješavanje svih pritužbi.</p>
<p>Rizik 5. Projekat će podržati planiranje i reformu politike kako bi se podstaknuo pristup „života s poplavama“. Postoji rizik da pogođene zainteresovane strane mogu podnijeti pritužbe.</p>	<p>V = 3 U = 3</p>	<p>Umjeren</p>		<p>Implementirati SEP kako bi se uključila zajednica.</p> <p>GRM se treba operacionalizirati za rješavanje svih pritužbi</p>
<p>Rizik 6.</p>	<p>V = 4 U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Projekt će implementirati niz transformativnih intervencija koje bi BiH postavile na put</p>	<p>U sklopu razvoja projekta, poduzet je niz studija kako bi se bolje identificirali i eliminisali rizici ili razvile mjere ublažavanja. Ove studije uključuju, ali nisu ograničene na:</p>

² OSCE (2019) OSCE-ovo istraživanje o nasilju and ženama – Dobrobit i sigurnost žena. Izvještaj o rezultatima, Bosna i Hercegovina

<p>Aktivnosti Projekta, uključujući EbA, mogu potencijalno uzrokovati štetne utjecaje na staništa (modificirana, prirodna) i/ili ekosisteme i usluge ekosistema.</p> <p>Projekat uključuje radove unutar riječnih korita, što predstavlja različite rizike za prirodna staništa, npr. fizički poremećaj (koji bi mogao utjecati na staništa ili stvari kao što su mrijestilišta riba), hidrološke promjene, kretanje sedimenta, rizik od izlivanja (povezan s upotrebom strojeva u vodenom okruženju).</p> <p>Mjere upravljanja poplavama mogle bi utjecati na biodiverzitet i eko-sisteme, npr. gubitkom staništa, degradacijom i fragmentacijom, invazivnim stranim vrstama, prekomjernom eksploatacijom, hidrološkim promjenama, opterećenjem nutrijentima i zagađenjem.</p>			<p>integriranog upravljanja rizicima od poplava zasnovanog na klimatskim rizicima. Predložena rješenja uključuju korištenje tehnika, tehnologija, sistema i procesa koji ne uzrokuju povećanje emisije stakleničkih plinova. Posebna pažnja posvećena je specifičnim prioritetnim mjerama upravljanja poplavama koje su predviđene projektom (npr. ponovno povezivanje poplavnih područja, ispiranje, stvaranje močvara, aktivnosti upravljanja zemljištem i tlom, ponovno pošumljavanje i drugo).</p> <p>Odabrane lokacije uzimaju u obzir rezultate gore navedenih studija i potrebe tako da se izbjegnu ili barem minimiziraju štetni utjecaji, dok se koristi maksimiziraju.</p> <p>Projekat ima za cilj da dovede do poboljšanja ekosistema slivova i obnavljanja ekološke funkcije koristeći EbA strategije koje će preokrenuti štetne efekte degradacije sliva i poboljšati egzistenciju ruralnih zajednica.</p>	<p>hidrološku i hidrauličku procjenu, široku ekološku osnovu i identifikaciju osjetljivih, kritičnih staništa, socioekonomske i pravne zahtjeve.</p> <p>Izveštaj o procjeni okolišnog i društvenog upravljanja (ESAR) je pripremljen na osnovu analize informacija i terenskih opservacija reprezentativnih lokacija. ESAR uključuje instrument upravljanja zaštitnim mjerama, Plan upravljanja okolišem i društvom (ESMP). ESMP je razvijen na osnovu nalaza ESAR-a.</p> <p>Kako bi se minimizirali potencijalni štetni uticaji i maksimizirale ekološke koristi od riječnih radova na riječnu ekologiju i morfologiju, tokom implementacije projekta će se pripremiti Smjernice za stabilizaciju korita rijeke i priobalnih područja koja su prihvatljiva za prirodu. Ove smjernice će biti inspirisane najboljim pristupima u ovoj oblasti i biće konsultovane sa nadležnim organima i građevinskim kompanijama. Njima će se voditi projekti koje podržava GCF tako da mogu poslužiti kao pilot/pokazni slučajevi za stabilizaciju riječnog korita koja ne šteti prirodi za potencijalnu širu primjenu u zemlji.</p> <p>Osim toga, u skladu sa zakonima o EIA u BiH, bit će pripremljene Preliminarne procjene utjecaja na okoliš za pojedine lokacije kako bi se ispitali utjecaji specifičnih predloženih radova na rijeci na kvalitetu vode, eroziju obale i riječnog korita i kretanje sedimenta i sva druga potencijalno relevantna pitanja okoliša (npr. direktni i indirektni efekti na potencijalno pogođene ekosisteme). Prije naručivanja ovih Preliminarnih procjena utjecaja na okoliš, projekat će provesti preglede zasnovane na formatu pregleda UNDP SESP kako bi se identificirala sva relevantna pitanja koja izazivaju zabrinutost u vezi s UNDP SES-om koja će zahtijevati pažnju i nadilaziti nacionalno zakonodavstvo.</p> <p>Rezultati ovih procjena i predloženih mjera ublažavanja/poboljšanja i praćenja će se zatim direktno integrirati u vodne i građevinske dozvole za specifične lokacije.</p>
<p>Rizik 7.</p> <p>Građevinski radovi (sanacija nasipa) na lokalitetu rijeke Krupe, koja se nalazi u blizini ramsarske močvare Hutovo blato,</p>	<p>V = 3</p> <p>U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Lokacije i intervencije su poznate, a napredni projekti su završeni za svaku lokaciju, tako da postoji razuman nivo</p>	<p>Procjena specifične lokacije prije početka građevinskih radova da bi se identificirale potrebne mjere upravljanja kako bi se osiguralo da neće doći do neprihvatljivih utjecaja na ramsarsko močvarno područje.</p>

<p>mogli bi naštetiti tom zaštićenom području.</p>			<p>povjerenja u rizik i vjerovatni uticaj.</p> <p>Radovi na rijeci Krupi uključuju sanaciju postojećeg nasipa. Radovi će se izvoditi na kopnu i izvan ramsarske močvare.</p> <p>Nijedna druga projektna lokacija nije unutar ili u blizini zaštićenog područja ili kritičnog/osjetljivog staništa.</p>	<p>Na osnovu rezultata gore navedenog, može biti potreban akcioni plan za biološku raznolikost.</p> <p>Svi radovi se vode u skladu sa ESMP-om, što će rezultirati upravljanjem potencijalnim uticajima.</p>
<p>Rizik 8.</p> <p>Projekat će uključiti EbA, uključujući pošumljavanje većih površina. Postoji rizik da bi se u budućnosti stabla sa ove površine mogle posjeći.</p>	<p>V = 4 U = 1</p>	<p>Nizak</p>	<p>Pošumljavanje će prvenstveno biti za potrebe upravljanja poplavama, a ne za sječu drveta a održavanje EbA područja će to odražavati.</p> <p>Neće doći do konverzije prirodne šume.</p>	<p>Za EbA područja će se izraditi planovi upravljanja obnavljanjem vegetacije/pošumljavanjem. Oni će se zasnivati na upravljanju slivovima/poplavama, a ne na šumarstvu za drvenu građu, npr. zasađene vrste će biti prikladne za dato područje, tj. lokalne vrste koje će se koristiti, i odabir vrsta drveća za sadnju uz rubove rijeke će se rukovoditi pripremljenom agrošumarskom studijom za smanjenje rizika od poplava sliva rijeke Vrbas.</p> <p>Projekat uključuje promjene u planiranju i politici; takvi će elementi podstaknuti zaštitu i očuvanje šuma. Provest će se SESA kako bi se procijenili potencijalni negativni učinci rada na planu i politici.</p>
<p>Rizik 9.</p> <p>Potencijalni ishodi Projekta mogu biti osjetljivi ili ranjivi na potencijalne uticaje klimatskih promjena jer se radi o prirodnim sistemima, npr. rijekama, poplavnim područjima i šumama.</p> <p>Neke od intervencija za ublažavanje poplava mogle bi biti podložne klizištima, eroziji, poplavama ili ekstremnim klimatskim uvjetima, koje bi klimatske promjene mogle pogoršati.</p>	<p>V = 3 U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Projekat je fokusiran na ublažavanje uticaja klimatskih promjena; stoga su klimatske promjene uzete u obzir pri projektovanju.</p> <p>Intervencije su fokusirane na upravljanje poplavama i stoga će često biti u poplavnim zonama.</p> <p>EbA u višim zonama može biti podložna klizištima ili eroziji, posebno tokom uspostavljanja.</p>	<p>Modeli i predviđanja klimatskih promjena korišteni su za obezbjeđivanje osnovnog i budućeg scenarija, koji su korišteni za utvrđivanje kriterija dizajna, tj. dizajn uzima u obzir klimatski rizik.</p> <p>Procedure za hitne slučajeve navedene su u ESMP-u i po potrebi će se dalje razvijati.</p> <p>Lokacije su odabrane tako da bi se rizik sveo na najmanju moguću mjeru.</p> <p>Klimatske i hidrološke studije su poduzete kako bi pružile informacije projektima.</p> <p>ESMP uključuje strategije ublažavanja sedimenta i erozije.</p>
<p>Rizik 10.</p> <p>Postoje rizici povezani sa građevinskim aktivnostima, na primjer, zaštita na radu, kulturno nasljeđe, SEAH i COVID19.</p>	<p>V=4 U=3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Neke od projektnih aktivnosti uključuju građevinske radove. Svi građevinski radovi nose određeni rizik. Ovaj projekat zahtijeva korištenje ljudskog rada i teške mehanizacije.</p>	<p>Primjena ESMP-a zajedno sa usklađivanjem sa zakonima o radu i praksama kako bi se osigurala odgovarajuća praksa zaštite na radu koja je potrebna kako bi se osiguralo da rizik ostaje prihvatljiv.</p> <p>ESMP uključuje mjere za rješavanje pitanja NUS-a i kulturnog nasljeđa u skladu sa SES-om i nacionalnim zakonima.</p>

			<p>Radovi će se izvoditi na rijekama i oko njih.</p> <p>BiH ima visoko prisustvo NUS-a. Ovo predstavlja potencijalnu opasnost tokom građevinskih aktivnosti (zemljani radovi).</p> <p>Svijet trenutno pati od pandemije COVID-19, a BiH nije izuzetak. Kao visoko prenosiv infektivni virus, COVID 19 predstavlja rizik svaki put kada dođe do masovnih okupljanja, bliskih radnih uslova ili fizičkog kontakta sa osobama zaraženim virusom. Projekat će uključivati angažman zajednice (potencijal za okupljanja) i građevinske aktivnosti koje mogu zahtijevati da radnici budu blizu jedan drugog.</p> <p>Povećan rizik od SEAH-a povezan sa građevinskim radnicima, obukom itd.</p>	<p>Projekat treba usvojiti sigurne prakse za COVID-19. Usklađenost s direktivama SZO-a i Ministarstva zdravstva mora postojati te će se poduzeti svi napori da se smanji rizik od širenja.</p> <p>ESMP sadrži radnje potrebne za COVID19.</p> <p>SEAH akcioni plan</p>
<p>Rizik 11.</p> <p>Predloženi projekat troši resurse, posebno kamen, i rezultira stvaranjem određenog otpada, tako da postoje povezani rizici povezani sa proizvodnjom ovog materijala i otpadom.</p>	<p>V = 3</p> <p>U = 2</p>	<p>Nizak</p>	<p>Zaštita riječne obale će uključivati korištenje velikih količina kamena koji će se dobiti iz postojećih kamenoloma. Projekat uključuje građevinske radove; svi građevinski projekti proizvode određeni otpad (zemlja, ambalaža, otpad od radnika, otpad od održavanja mašina itd).</p>	<p>Plan nabavke za razmatranje pitanja održivosti.</p> <p>ESMP uključuje mjere za upravljanje otpadom.</p>
<p>Rizik 12.</p> <p>U Bosni i Hercegovini postoji mnogo postojećih i planiranih HE, od kojih su neke unutar područja uticaja projekta. Iako se fizičke intervencije projekta ne fokusiraju posebno na HE, neke od intervencija modeliranja i politike/upravljanja poplavama u projektu se odnose na HE. Stoga bi projekat mogao direktno ili indirektno</p>	<p>V = 4</p> <p>U = 3</p>	<p>Umjeren</p>	<p>Kao postojeći dio nacionalnog sistema upravljanja rijekama, važno je da HE budu uključene u svaki projekat koji uključuje upravljanje poplavama u FBiH.</p> <p>Intervencije koje uključuju HE su sljedeće:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Integrirati hidrometrijsku mrežu HE i identificirati 	<p>ESAR raspravlja o uključenosti HE u projekt. Identificira da sve aktivnosti povezane s projektom, npr. sufinancirane aktivnosti, moraju zadovoljiti UNDP SES.</p> <p>I GCF-ovim i sufinanciranim aktivnostima će upravljati isti projektni odbor/PMU kako bi se olakšala primjena istih sistema/standarda, što će uključivati primjenu UNDP SES-a.</p> <p>Projekat uključuje mjere kojima se osigurava da HE u okvirnim/ciljanim područjima projekta budu uključene u okvire upravljanja rizikom od poplava i da se poboljša</p>

<p>podržati HE koje rade na način koji nije u skladu sa SES-om.</p>		<p>mogućnosti za uspostavljanje ili formaliziranje pristupa podacima i razmjene podataka između HE, hidrometeoroloških instituta i agencija za vodu kako bi se maksimizirala mreža (1.1.1).</p> <p>2. Modeli opasnosti od poplava za svaki sliv će biti poboljšani tako da uključuju modeliranje HE (1.2.2)</p> <p>3. Uključiti operacije HE u modeliranje opasnosti od poplava i rizika za razvoj poboljšanih pravila rada za HE (1.2.4).</p> <p>4. Razvoj modela i platformi za prognozu poplava za sliv rijeke Neretve (koji ima HE) (1.3.1)</p> <p>5. Pregledati, identificirati i razviti FFEWS proizvode specifične za sektor, uključujući i sektor HE (1.3.2)</p> <p>6. Izgradnja kapaciteta na svim razvijenim metodologijama modeliranja, smjericama i SoP-ovima (1.3.4)</p> <p>7. Integrisati smanjenje rizika od poplava izazvano klimom u sektorske strategije, planove i tehničke smjernice za poljoprivredu, hidroenergetiku i ključnu infrastrukturu, šumarstvo i životnu sredinu.</p> <p>Nijedna od navedenih aktivnosti aktivno ne promovira HE, već pomaže poboljšanju trenutne situacije u FBiH, u kojoj se već osjeća utjecaj klimatskih promjena na HE, kao što su smanjena proizvodnja električne energije, izmijenjeni režimi</p>	<p>otpornost rada HE na klimatske promjene kroz poboljšana operativna pravila. Od onih HE koje su direktno uključene/podržane projektnim aktivnostima će se zatražiti da pristanu na uslove iz ESAR-a i potpišu Plan društvenih i ekoloških obaveza (SECP) ili pismo (prije potpisivanja Projektnog dokumenta).</p>
---	--	--	---

			Međutim, uz primjenu odgovarajućih mjera izbjegavanja i ublažavanja, smatra se da se ovim rizicima može upravljati, a uticaji zadržati na prihvatljivom nivou. ESMP je pripremljen kako bi osigurao mehanizam za upravljanje ovim rizicima.
	Značajan rizik	☐	
	Visok rizik	☐	
PITANJE 5: Na osnovu identifikovanih rizika i kategorizacije rizika, koji su zahtjevi SES-a relevantni? (označiti sve što je primjenjivo)			
Pitanje je potrebno samo za projekte umjerenog, značajnog i visokog rizika			
	<u>Da li je potrebna procjena? Označiti ako "da"</u>	X	Status? (završeno, planirano)
	<i>ako je odgovor da, navesti ukupni tip i status</i>		X Ciljana procjena (e) Završeno – rodna analiza; analiza zainteresovanih strana; ciljne procjene za pripremu ESAR-a Planirani – PEA specifični za lokaciju za nove radove kako bi se uskladili sa zakonom BiH
		☐	ESIA (Procjena uticaja na životnu sredinu i društvo)
		X	SESA (Strateška ekološka i društvena procjena) Planirano - procijeniti uticaj predloženog plana i reforme politike
	<u>Jesu li potrebni planovi upravljanja? (Označiti ako „da“)</u>	X	
	<i>ako je odgovor da, navesti ukupni tip</i>		X Ciljani planovi upravljanja (npr. Gender akcioni plan, plan hitnog odgovora, plan upravljanja otpadom, drugi) Završeno –GAAP, SEP; SEAH Akcioni plan Planirano – ESDC planovi, drugi planovi specifični za lokaciju prema ESAR-u, uključujući BAP (za područje rijeke Kupe)

		☒	ESMP (Plan upravljanja okolišem i društvom koji može uključivati niz ciljanih planova)	Završeno
		☐	ESMF (Okvir za upravljanje okolišem i društvom)	
	Na osnovu identifikovanih rizika, koji principi/standardi na nivou projekta su pokrenuti?		Komentari (nije obavezno)	
	Osnovni princip: Niko ne smije biti izostavljen	X		
	Ljudska prava	X	<p>Pomoć koja je planirana da se realizuje kroz projekat poboljšaće prirodno okruženje kao preduslov za razvoj i uživanje ljudskih prava. Osiguravanjem pristupa informacijama, učešćem u donošenju odluka direktno će se ostvarivati određena ljudska prava. Projekat će osigurati da se upravljanje rizikom od poplava poduzima na integriran način koji osigurava živote, egzistenciju i imovinu najugroženijih ljudi u BiH i smanjuje njihovu osjetljivost na rizik od poplava uzrokovanih klimatskim promjenama povećanjem generiranja i korištenja klimatskih podataka za smanjenje ranjivosti na katastrofe vezane za poplave, uzimajući u obzir informacije o opasnosti od poplava, riziku i ranjivosti za strateško upravljanje i donošenje racionalnih odluka za upravljanje poplavama izazvanim klimatskim promjenama, protokole za FEWS i definiciju jasne komunikacije sa pristupom informacijama koji je osiguran ranjivim zajednicama.</p>	
	Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena	X	<p>Projekat se od samog početka fokusirao na osnaživanje žena kao jedne od najranjivijih grupa u slučaju katastrofa. Projekat će generisati rodno razvrstane podatke i implementirati inovativno socioekonomsko modeliranje rizika zasnovano na rodno osjetljivoj procjeni ranjivosti, što će također igrati važnu ulogu u odabiru nestrukturnih mjera koje će se provoditi tokom trajanja projekta.</p> <p>Posebna pažnja posvećena je jačanju kapaciteta žena i podršci poplavama ugroženim samačkim ženskim domaćinstvima. Nulta tolerancija će se primjenjivati na bilo</p>	

			koju vrstu seksualnog iskorištavanja, zlostavljanja i uznemiravanja.
	Odgovornost	X	Projekt će podržati planiranje i reformu politika, akteri na koje takve reforme utječu mogu se žaliti. Planirani su ciljani SESA i GRM.
	1. Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje prirodnim resursima	X	Projekat primjenjuje pristupe prilagođavanja bazirane na ekosistemu (EbA), što predstavlja prenošenje dobro uspostavljene prakse upravljanja poplavama iz zemalja koje ovu metodu koriste decenijama. Projekat će u ovim oblastima tražiti pristupe najbolje prakse koji se mogu prilagoditi kontekstu u BiH. Uspješne prakse će biti kodificirane u obliku dokumenata sa smjernicama, a proširene u ostatku zemlje će se promovirati kao nacionalne smjernice i alati o tome kako poduzeti upravljanje rizikom od poplava za bilo koji dio teritorija.
	2. Klimatske promjene i rizici od katastrofa	X	Radi se o projektu vezanom za klimatske promjene, tako da će se klimatske projekcije uzeti u obzir u njegovoj pripremi.
	3. Zdravlje zajednice, sigurnost i zaštita	X	Projekt uključuje građevinske i terenske aktivnosti koje nose rizike zaštite na radu. Zbog COVID-a 19, sve aktivnosti koje uključuju ljude koji rade blizu jedni drugih povećavaju rizik od prijenosa. Projekat će usvojiti odgovarajuće prakse „zaštite od COVID-a”.
	4. Kulturno nasljeđe	X	Projekat uključuje zemljane radove i iako nije vjerovatno da će poznato nasljeđe biti narušeno, postoji potencijal za slučajna otkrića.
	5. Raseljavanje i preseljenje	X	Promjene politika mogu rezultirati promjenama korištenja zemljišta/dozvoljenim aktivnostima. SESA će biti poduzeta kako bi se procijenili potencijalni uticaji ekonomskog raseljavanja.
	6. Autohtoni narodi	☐	
	7. Rad i radni uvjeti	X	NUS je stalni rizik u BiH, pa se mora uzeti u obzir prilikom poduzimanja bilo kakvih aktivnosti koje uključuju zemljane radove.
	8. Prevencija zagađenja i efikasnost resursa	X	

Završni potpis

Završni pregled u fazi projektiranja nije dovršen dok se ne uključe sljedeći potpisi

Potpis	Datum	Opis
Službenik za ocjenu osiguranja kvalitete		Član osoblja UNDP-a odgovoran za projekat, obično programski službenik UNDP-a. Završnim potpisom se potvrđuje da su urađene provjere kako bi se osiguralo da se SESP provodi na odgovarajući način.
Službenik za kontrolu osiguranja kvalitete		Viši rukovodilac UNDP-a, najčešće zamjenik direktora UNDP-a u zemlji (DCD), ili sam direktor (CD), zamjenik rezidentnog predstavnika (DRR), ili rezidentni predstavnik (RR). Službenik za kontrolu osiguranja kvalitete ne može istovremeno biti i službenik za ocjenu osiguranja kvalitete. Završnim potpisom se potvrđuje da su odobrili SESP prije dostavljanja Odboru za ocjenu projekata.
Predsjedavajući Odbora za ocjenu projekata (PAC)		Predsjedavajući Odbora za ocjenu projekata (PAC) ispred UNDP-a. U nekim slučajevima, predsjedavajući PAC-a može biti i ovlaštena osoba za kontrolu osiguranja kvalitete. Završnim potpisom se potvrđuje da se SESP smatra dijelom procjene projekta i da se razmatra u preporukama PAC-a.

1. SESP Prilog 1. Kontrolna lista pregleda socijalnih i ekoloških rizika

Kontrolna lista potencijalnih socijalnih i ekoloških rizika		
<p>UPUTSTVA: Kontrolna lista pregleda rizika pomoći će u odgovaranju na pitanja 2-6 obrasca za pregled. Odgovori na pitanja kontrolne liste pomažu u (1) identifikaciji potencijalnih rizika, (2) određivanju ukupne kategorizacije rizika projekta i (3) određivanju potrebnog nivoa mjera procjene i mjera upravljanja. Pogledati SES toolkit za dalja uputstva o rješavanju pitanja za pregled.</p>		
<p>Osnovni princip: Niko ne smije biti izostavljen</p> <p>Ljudska prava</p>		Odgovor (Da/Ne)
P.1	Da li su lokalne zajednice ili pojedinci izrazili zabrinutost za ljudska prava u vezi sa projektom (npr. tokom procesa angažovanja zainteresovanih strana, procesa podnošenja pritužbi, javnih izjava)?	Ne
P.2	Postoji li rizik da nosioci dužnosti (npr. vladine agencije) nemaju kapacitet da ispune svoje obaveze u projektu??	Da
P.3	Postoji li rizik da nosioci prava (npr. osobe pogođene projektom) nemaju kapacitet da traže svoja prava??	Ne
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
P.4	negativnih uticaja na uživanje ljudskih prava (građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih ili kulturnih) pogođenog stanovništva, a posebno marginalizovanih grupa?	Ne
P.5	nepраведnih ili diskriminatornih uticaja na pogođene populacije, posebno na ljude koji žive u siromaštvu ili na marginalizovane ili isključene pojedince ili grupe, uključujući osobe sa invaliditetom? ³	Ne
P.6	ograničenja u dostupnosti, kvaliteti i/ili pristupu resursima ili osnovnim uslugama, posebno marginaliziranim pojedincima ili grupama, uključujući osobe sa invaliditetom?	Ne
P.7	pogoršanje sukoba među i/ili rizik od nasilja prema zajednicama i pojedincima pogođenim projektom?	Ne
Rodna ravnopravnost i osnaživanje žena		
P.8	Da li su ženske grupe/liderice izrazile zabrinutost za rodnu ravnopravnost u vezi sa projektom (npr. tokom procesa angažovanja zainteresovanih strana, procesa podnošenja pritužbi, javnih izjava)?	Ne
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
P.9	negativnih uticaja na rodnu ravnopravnost i/ili položaj žena i djevojčica?	Da
P.10	reproduciranja diskriminacije žena na osnovu spola, posebno u pogledu učešća u izradi i implementaciji ili pristupa mogućnostima i koristima?	Da
P.11	ograničenja u mogućnosti žena da koriste, razvijaju i štite prirodne resurse, uzimajući u obzir različite uloge i položaje žena i muškaraca u pristupu ekološkim dobrima i uslugama? <i>Na primjer, aktivnosti koje bi mogle dovesti do degradacije ili osiromašenja prirodnih resursa u zajednicama čija egzistencija i dobrobit zavise od tih resursa.</i>	Ne
P.12	pogoršanja rizika od rodno uvjetovanog nasilja? <i>Na primjer, kroz priliv radnika u zajednicu, promjene u dinamici moći zajednice i domaćinstva, povećanu izloženost nesigurnim javnim mjestima i/ili transportu, itd.</i>	Da

³ Zabranjene osnove diskriminacije uključuju rasu, etničku pripadnost, spol, dob, jezik, invaliditet, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, vjeru, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili socijalno ili geografsko porijeklo, imovinu, rođenje ili drugi status, uključujući status pripadnika autohtonog naroda ili manjine. Pod pojmom „žene i muškarci“ ili slično podrazumijeva se da uključuje žene i muškarce, dječake i djevojčice i druge grupe diskriminirane na osnovu rodno identiteta, kao što su transrodne i transseksualne osobe.

Održivost i otpornost: Pitanja za pregled koja se odnose na rizike povezane s održivošću i otpornošću obuhvaćena su pitanjima specifičnim za standard u nastavku.		
Odgovornost		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
P.13	isključivanja svih potencijalno pogođenih zainteresovanih strana, posebno marginalizovanih grupa i isključenih pojedinaca (uključujući osobe sa invaliditetom), od potpunog učešća u odlukama koje mogu uticati na njih?	Ne
P.14	pritužbi ili prigovora potencijalno pogođenih zainteresovanih strana. ?	Da
P.15	rizika od odmazde ili represalija protiv zainteresovanih strana koje izražavaju zabrinutost ili podnose pritužbe, ili koje žele da učestvuju u projektu ili da dobiju informacije o projektu.?	Ne
Standardi na nivou projekta		
Standard 1: Očuvanje biodiverziteta i održivo upravljanje prirodnim resursima		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
1.1	štetnih uticaja na staništa (npr., modificirana, prirodna i kritična staništa) i/ili ekosisteme i usluge ekosistema? <i>Na primjer, kroz gubitak staništa, konverziju ili degradaciju, fragmentaciju, hidrološke promjene</i>	Da
1.2	aktivnosti unutar ili u blizini kritičnih staništa i/ili ekološki osjetljivih područja, uključujući (ali ne ograničavajući se na) zakonom zaštićena područja (npr. prirodni rezervat, nacionalni park), područja predložena za zaštitu ili priznata kao takva od strane autoritativnih izvora i/ili autohtone narode ili lokalne zajednice?	Da
1.3	promjena u korištenju zemljišta i resursa koje mogu imati štetne utjecaje na staništa, ekosisteme i/ili egzistenciju? (Napomena: ako se primjenjuju ograničenja i/ili ograničenja pristupa zemljištu, pogledajte Standard 5)	Ne
1.4	rizika za ugrožene vrste (npr. smanjenje, zadiranje u stanište)?	Ne
1.5	pogoršanja ilegalne trgovine divljim životinjama?	Ne
1.6	uvođenja invazivnih stranih vrsta?	Da
1.7	štetnih uticaja na tla?	Da
1.8	sječe prirodnih šuma, razvoja plantaža ili reforestacije?	Da
1.9	značajne poljoprivredne proizvodnje?	Ne
1.10	uzgoja životinja ili izlova ribljih populacija ili drugih vodenih vrsta?	Ne
1.11	značajnog zahvatanja, preusmjeravanje ili zadržavanje površinskih ili podzemnih voda? <i>Na primjer, izgradnja brana, rezervoara, radovi na riječnom slivu, zahvatanje podzemnih voda</i>	Da
1.12	rukovanja ili korištenja genetski modificiranih organizama/živih modificiranih organizama? ⁴	Ne
1.13	korištenja genetskih resursa? (npr., prikupljanje i/ili branje, komercijalni razvoj) ⁵	Ne
1.14	štetnih prekograničnih ili globalnih ekoloških problema?	Ne
Standard 2: Klimatske promjene i rizici od katastrofa		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		

⁴ Vidi [Konvenciju o biološkoj raznolikosti](#) i njen [CKartagenski protokol o biološkoj sigurnosti](#).

⁵ Vidi [Konvenciju o biološkoj raznolikosti](#) i njen [Protokol iz Nagoje](#) o pristupu i dijeljenju koristi od korištenja genetskih resursa.

2.1	područja podložnih opasnostima kao što su zemljotresi, poplave, klizišta, jaki vjetrovi, olujni udari, cunami ili vulkanske erupcije??	Da
2.2	rezultata i ishoda osjetljivih ili ranjivih na potencijalne utjecaje klimatskih promjena ili katastrofa?? <i>Na primjer, kroz povećane padavine, sušu, temperaturu, salinitet, ekstremne događaje, zemljotrese?</i>	Da
2.3	povećanja ranjivosti na uticaje klimatskih promjena ili rizike od katastrofe sada ili u budućnosti (poznato i kao neprilagođene ili negativne prakse suočavanja?) <i>Na primjer, promjene u planiranju korištenja zemljišta mogu podstaknuti daljnji razvoj poplavnih područja, potencijalno povećavajući ranjivost stanovništva na klimatske promjene, posebno na poplave.</i>	Ne
2.4	povećanja emisija stakleničkih plinova, emisija crnog ugljika ili drugih pokretača klimatskih promjena??	Ne
Standard 3: Zdravlje zajednice, sigurnost i zaštita		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
3.1	izgradnje i/ili razvoja infrastrukturnih objekata (npr. ceste, zgrade, brane)? (Napomena: GEF ne finansira projekte koji bi uključivali izgradnju ili obnovu velikih ili složenih brana)	Da
3.2	zagađenja zraka, buke, vibracije, saobraćaja, povreda, fizičke opasnosti, lošeg kvaliteta površinskih voda usljed oticanja, erozije, sanitarnih uslova?	Da
3.3	štete ili gubitaka zbog kvara strukturnih elemenata projekta (npr. urušavanje zgrada ili infrastrukture)?	Ne
3.4	rizika od bolesti koje se prenose vodom ili drugih vektorskih bolesti (npr. privremena staništa za razmnožavanje), zaraznih i nezaraznih bolesti, poremećaja prehrane, mentalnog zdravlja?	Da
3.5	transporta, skladištenja i upotrebe i/ili odlaganja štetnih ili opasnih materijala (npr. eksploziva, goriva i drugih hemikalija tokom izgradnje i rada)?	Ne
3.6	štetnih uticaja na ekosisteme i usluge ekosistema relevantne za zdravlje zajednica (npr. hrana, prečišćavanje površinske vode, prirodna zaštita od poplava)?	Ne
3.7	priliva projektnih radnika u projektna područja?	Da
3.8	angažiranje zaštitarskog osoblja za zaštitu objekata i imovine ili za podršku projektnim aktivnostima?	Ne
Standard 4: Kulturno nasljeđe		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
4.1	aktivnosti u blizini ili unutar lokaliteta kulturnog nasljeđa?	Ne
4.2	značajnih iskopavanja, rušenja, pomicanja zemlje, poplava ili drugih promjena okoliša?	Da
4.3	štetnih uticaja na lokacije, konstrukcije ili objekte sa historijskim, kulturnim, umjetničkim, tradicionalnim ili vjerskim vrijednostima ili nematerijalne oblike kulture (npr. znanje, inovacije, prakse)? (Napomena: projekti namijenjeni zaštiti i očuvanju kulturnog nasljeđa također mogu imati nenamjerne negativne posljedice)	Ne
4.4	promjena pejzaža i prirodnih obilježja od kulturnog značaja?	Ne
4.5	korištenja materijalnih i/ili nematerijalnih oblika (npr. prakse, tradicionalno znanje) kulturnog nasljeđa u komercijalne ili druge svrhe?	Ne
Standard 5: Raseljavanje i preseljenje		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		

5.1	privremenog ili trajnog i potpunog ili djelomičnog fizičkog raseljavanja (uključujući ljude bez zakonski priznatih prava na zemljište)?	Ne
5.2	ekonomskog raseljavanja (npr. gubitak imovine ili pristupa resursima zbog sticanja zemljišta ili ograničenja pristupa - čak i u odsustvu fizičkog preseljenja)?	Da
5.3	rizik od prinudnih iseljavanja ? ⁶	Ne
5.4	uticaji na ili promjene u aranžmanima posjedovanja zemljišta i/ili imovinskim pravima u zajednici/običajnih prava na zemljište, teritorije i/ili resurse?	Da
Standard 6: Autohtoni narodi		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
6.1	područja u kojima su prisutni autohtoni narodi (uključujući područje utjecaja projekta)?	Ne
6.2	aktivnosti locirane na zemljištima i teritorijama na koje polažu pravo autohtoni narodi?	Ne
6.3	uticaja (pozitivnih ili negativnih) na ljudska prava, zemlju, prirodne resurse, teritorije i tradicionalni način života autohtonih naroda (bez obzira na to posjeduju li autohtoni narodi zakonska prava na takva područja, nalazi li se projekt unutar ili izvan zemlje i teritorija nastanjenih pogođenim narodima ili jesu li autohtoni narodi priznati kao autohtoni u datoj zemlji)? <i>Ako je odgovor na pitanje za pregled 6.3 "da", tada se potencijalni uticaji rizika smatraju značajnim i projekat bi se kategorizirao kao projekat sa značajnim ili visokim rizikom.</i>	Ne
6.4	nepostojanja kulturno primjerenih konsultacija provedenih u cilju postizanja FPIC-a o pitanjima koja mogu utjecati na prava i interese, zemljište, resurse, teritorije i tradicionalnu egzistenciju datih autohtonih naroda?	Ne
6.5	korištenja i/ili komercijalni razvoj prirodnih resursa na zemljištima i teritorijama na koje polažu pravo autohtoni narodi?	Ne
6.6	prisilnog iseljenja ili potpunog ili djelomičnog fizičkog ili ekonomskog raseljavanja autohtonih naroda, uključujući ograničenja pristupa zemlji, teritorijama i resursima? <i>Razmotriti, i tamo gdje je prikladno, osigurati konzistentnost sa odgovorima u okviru prethodnog Standarda 5</i>	Ne
6.7	štetnih uticaja na razvojne prioritete autohtonih naroda kako su ih oni definirali?	Ne
6.8	rizika za fizički ili kulturni opstanak autohtonih naroda?	Ne
6.9	uticaja na kulturno nasljeđe autohtonih naroda, uključujući i kroz komercijalizaciju ili korištenje njihovih tradicionalnih znanja i praksi? <i>Razmotriti, i tamo gdje je prikladno, osigurati konzistentnost sa odgovorima u okviru prethodnog Standarda 4.</i>	Ne
Standard 7: Rad i radni uvjeti		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do: (napomena: odnosi se na radnike na projektu i izvođače radova)</i>		
7.1	radnih uvjeta koji nisu u skladu sa domaćim zakonima o radu i međunarodnim obavezama?	Ne
7.2	radnih uvjeta koji mogu uskratiti slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja?	Ne
7.3	korištenja dječijeg rada?	Ne
7.4	korištenje prinudnog rada?	Ne

⁶ Prinudno iseljenje se ovdje definira kao trajno ili privremeno udaljenje protiv njihove volje pojedinaca, porodica ili zajednica iz domova i/ili zemljišta u čijem su posjedu, bez pružanja i pristupa odgovarajućim oblicima pravne ili druge zaštite. Prisilna iseljenja predstavljaju grubo kršenje niza međunarodno priznatih ljudskih prava.

7.5	diskriminatornih uvjeta rada i/ili nedostatka jednakih mogućnosti?	Ne
7.6	zdravstvenih i sigurnosnih rizika na radu zbog fizičkih, hemijskih, bioloških i psihosocijalnih opasnosti (uključujući nasilje i uznemiravanje) tijekom životnog ciklusa projekta?	Da
Standard 8: Prevencija zagađenja i efikasnost resursa		
<i>Da li bi projekat potencijalno uključivao ili vodio do:</i>		
8.1	ispuštanja zagađujućih materija u okoliš zbog rutinskih ili nerutinskih okolnosti s potencijalom štetnih lokalnih, regionalnih i/ili prekograničnih utjecaja?	Da
8.2	stvaranja otpada (opasnog i neopasnog)?	Da
8.3	proizvodnje, trgovine, oslobađanja i/ili upotrebe opasnih materijala i/ili hemikalija?	Ne
8.4	korištenja hemikalija ili materijala koji podliježu međunarodnim zabranama ili se postepeno ukidaju? <i>Na primjer, DDT, PCB i druge hemikalije navedene u međunarodnim konvencijama kao što su Montreal Protocol, Minamata Convention, Basel Convention, Rotterdam Convention, Stockholm Convention</i>	Ne
8.5	primjene pesticida koji mogu imati negativan uticaj na životnu sredinu ili ljudsko zdravlje?	Ne
8.6	značajne potrošnje sirovina, energije i/ili vode?	Da

Prilog 2. Indikativna lista društvenih i ekoloških aktivnosti visokog rizika

Sljedeće vrste aktivnosti mogu predstavljati potencijalno značajne i/ili nepovratno štetne društvene i ekološke rizike i uticaje i općenito bi ih trebalo kategorizirati kao visoko rizične. Aktivnosti visokog rizika mogu uključivati značajne štetne uticaje na fizičke, biološke, socioekonomske ili kulturne resurse, a također uključuju aktivnosti koje izazivaju značajnu zabrinutost među potencijalno pogođenim zajednicama i pojedincima. Takvi štetni uticaji mogu uključivati niz pitanja vezanih za ljudska prava, rodnu ravnopravnost i/ili održivost životne sredine. Aktivnosti visokog rizika obično zahtijevaju izradu potpune ekološke i socijalne procjene (ESIA) ili strateške socijalne i ekološke procjene (SESA). Procjena štetnih uticaja aktivnosti visokog rizika – uključujući direktne, indirektne, kumulativne i inducirane uticaje – mora uključivati razmatranje potencijalnih rizika i uticaja unutar područja uticaja aktivnosti.

U nastavku su navedeni *indikativni primjeri* onih vrsta aktivnosti koje bi se općenito trebale kategorizirati kao visoko rizične. Međutim, konačna kategorizacija svakog projekta će zavisiti od prirode i obima bilo kakvih stvarnih ili potencijalnih štetnih društvenih i ekoloških uticaja, što je određeno specifičnostima njegovog dizajna, rada i lokacije. Ova lista nije konačna; i druge aktivnosti koje ovdje nisu navedene mogu zahtijevati da budu kategorizirane kao visoko rizične. Potencijalni štetni rizici i uticaji mogu proizaći iz projekata koji su specifični za lokaciju i uključuju fizičke intervencije („downstream - nizvodne” aktivnosti), kao i „upstream - uzvodne” aktivnosti koje uključuju planiranje, reformu politike i/ili sektora i izgradnju kapaciteta. Primjeri slučajeva UNDP-ovih projekata visokog rizika će biti dostupni u [SES Toolkit](#).

Projekti sa značajnim štetnim društvenim i/ili ekološkim uticajima

- Projekti koji mogu dovesti do značajnih štetnih socijalnih uticaja na lokalne zajednice ili druge strane pogođene projektom
- Projekti koji mogu uključivati značajno raseljavanje i/ili preseljenje ⁷
- Projekti koji mogu negativno uticati na prava, zemljište, resurse i teritorije autohtonih naroda
- Projekti koji mogu štetno uticati na kritična staništa
- Projekti koji mogu rezultirati značajnim štetnim uticajima na kulturno nasljeđe
- Projekti koji emitiraju značajne količine stakleničkih plinova - GHGs⁸

Projekti povezani sa otpadom i hemikalijama

- Postrojenja za preradu i odlaganje otpada za spaljivanje, hemijsku obradu ili odlaganje opasnog, toksičnog ili štetnog otpada
- Velika postrojenja za odlaganje otpada za spaljivanje ili hemijsku obradu neopasnog otpada
- Komunalna postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda sa kapacitetom većim od 150.000 ekvivalent stanovnika
- Postrojenja za preradu i odlaganje čvrstog komunalnog otpada
- Integrirana hemijska postrojenja, tj. ona postrojenja za proizvodnju tvari u industrijskim razmjerima pomoću procesa hemijske konverzije, u kojima je nekoliko jedinica postavljeno jedna pored druge i međusobno su funkcionalno povezane i koje služe za proizvodnju: osnovnih organskih hemikalija; osnovnih neorganskih hemikalija; gnojiva na bazi fosfora, dušika ili kalija (jednostavna ili složena gnojiva); osnovnih proizvoda za zaštitu bilja i biocida; osnovnih farmaceutskih proizvoda koji koriste hemijski ili biološki proces.

Aktivnosti ekstrakcije i krčenja

⁷ Značajno raseljavanje i/ili preseljenje se ovdje odnosi na potencijalne razmjere. Projekti koji uključuju fizičko preseljenje i/ili ekonomsko raseljavanje općenito se smatraju visokorizičnim. Međutim, tamo gdje potencijalno raseljavanje i/ili preseljenje može biti minimalno, UNDP može utvrditi da se njegovi zahtjevi mogu ispuniti primjenom standardne najbolje prakse i mjera za ublažavanje bez potrebe za potpunom ESIA.

⁸ Prag značaja koji treba uzeti u obzir je generalno više od 25.000 tona ekvivalenta CO₂ godišnje za ukupne emisije direktnih i indirektnih izvora. Kvantifikacija emisija treba da uzme u obzir sve značajne izvore emisija stakleničkih plinova, uključujući izvore koji nisu povezani sa energijom, kao što su metan i dušikov oksid, između ostalog.

- Aktivnosti zahvatanja podzemnih voda ili sheme vještačkog dopunjavanja podzemnih voda u slučajevima kada godišnja količina vode koja se zahvata ili dopunjava iznosi 10 miliona kubnih metara ili više
- Komercijalne operacije sječe plantaža drveća u industrijskim razmjerima.
- Sječa velikih razmjera ili krčenje šuma na velikim područjima
- Gdje plantaže drveća obezbjeđuju svu sirovinu, industrijska postrojenja za: (a) proizvodnju celuloze od drveta ili sličnih vlaknastih materijala; ili (b) proizvodnju papira i kartona s proizvodnim kapacitetom većim od 200 metričkih tona sušenih na zraku dnevno.
- Ekstrakcija treseta velikih razmjera
- Veliki kamenolomi i površinski kopovi te prerada metalnih ruda ili uglja

Projekti koji se odnose na zemljište, poljoprivredu, stočarstvo

- Velike operacije melioracije ili jaružanja mora
- Primarna poljoprivreda ili pošumljavanje velikih razmjera, reforestacija ili aforestacija koja uključuje intenziviranje, promjenu namjene zemljišta ili konverziju prirodnih staništa, prioriternih karakteristika biodiverziteta i/ili kritičnih staništa
- Industrijska postrojenja za proizvodnju celuloze od drveta ili sličnih vlaknastih materijala ili proizvodnju papira i kartona
- Velika postrojenja za intenzivan uzgoj peradi ili stoke
- Postrojenja za štavljenje kože čiji kapacitet prerade prelazi 12 tona gotovih proizvoda dnevno

Veliki infrastrukturni projekti (izgradnja i/ili proširenje)

- izgradnja autoputeva, brzih puteva i pruga za željeznički saobraćaj; aerodroma; novih saobraćajnica sa četiri ili više traka; preusmjeravanje i/ili proširenje postojećih puteva kako bi se dobile četiri ili više traka od 10 kilometara ili više u kontinuiranoj dužini.
- Velike morske i riječne luke, kao i unutrašnji plovni putevi i luke za saobraćaj na unutrašnjim plovnim putevima; trgovačke luke, pristaništa za utovar i iskrcaj povezana s kopnom i vanjske luke (osim trajektnih pristaništa)
- Velike brane i složene brane⁹ i druge akumulacije dizajnirane za zadržavanje ili trajno skladištenje vode, uključujući, na primjer, za hidroelektrane, vodosnabdijevanje za navodnjavanje ili općinsko vodosnabdijevanje i druge svrhe, te kontrolu poplava.

Veliki projekti u oblasti energetike i goriva, uključujući prijenos/transport (izgradnja i/ili proširenje.)

- Rafinerije sirove nafte
- Termoelektrane i druga postrojenja za sagorijevanje (s toplinskom snagom od najmanje 300 megavata)
- Ekstrakcija nafte i prirodnog plina u komercijalne svrhe
- Postrojenja za skladištenje nafte, petrohemijskih ili hemijskih proizvoda
- Cjevovodi, terminali i prateći objekti za veliki transport plina, nafte i hemikalija
- Izgradnja visokonaponskih nadzemnih, podzemnih i podmorskih elektroenergetskih vodova
- Velika vjetroenergetska postrojenja za proizvodnju energije (vjetroelektrane)

Ostalo

- Razvoj turizma i maloprodaje velikih razmjera.

⁹ Velike brane su definirane kao one visine 15 metara ili više. Složene brane su one visine između 10 i 15 metara koje predstavljaju posebnu složenost dizajna, uključujući neuobičajeno velike zahtjeve za upravljanje poplavama, položaj u zoni visoke seizmičnosti, temelje koji su složeni i teški za pripremu ili zadržavanje toksičnih materijala.